

Zorg door de huisarts

Nivel Zorgregistraties eerste lijn: Jaarcijfers 2017 en trendcijfers
2011-2017

NIVEL
Kennis voor betere zorg

Zorg door de huisarts

Nivel Zorgregistraties eerste lijn: Jaarcijfers 2017 en trendcijfers
2011-2017

Elise Boersma-van Dam
Yvette Weesie
Karin Hek
Rodrigo Davids
Marcus Winckers
Leontien Korteweg
Elsbeth de Leeuw
Tom Urbanus
Tjard Schermer
Mark Nielen

Juli 2018

<http://www.nivel.nl>
nivel@nivel.nl
Telefoon 030 2 729 700
Fax 030 2 729 729

© 2018 Nivel, Postbus 1568, 3500 BN UTRECHT

Gegevens uit deze uitgave mogen worden overgenomen onder vermelding van Nivel en de naam van de publicatie. Ook het gebruik van cijfers en/of tekst als toelichting of ondersteuning in artikelen, boeken en scripties is toegestaan, mits de bron duidelijk wordt vermeld.

Disclaimer

Wij doen ons best om onze onderzoeksresultaten zo begrijpelijk mogelijk te presenteren. De onderzochte materie is echter complex.

Wij staan in voor de juistheid van onze cijfers, maar wij kunnen geen verantwoording aanvaarden voor conclusies die derden op deze cijfers baseren.

Wij zijn daarnaast continu bezig met het verbeteren van ons onderzoek. Een voorbeeld is het verbeteren van de methodologie of het toevoegen van gegevens van praktijken die op een later moment zijn binnengekomen. Hierdoor kunnen veranderingen optreden in de resultaten.

Bij het gebruik van cijfers is het daarom van belang om bij de verwijzing altijd aan te geven uit welke bron de gegevens afkomstig zijn.

Voorwoord

Nivel Zorgregistraties eerste lijn verzamelt continue gegevens over gezondheid en zorg in de eerstelijns. Vanuit verschillende zorgdisciplines worden routinematige zorggegevens verzameld. Resultaten worden gepresenteerd op de website www.nivel.nl/zorgregistraties. Deze website geeft onder andere antwoord op de vraag welke gezondheidsproblemen in Nederland voorkomen, welke zorg wordt verleend in de eerstelijns en wat de kwaliteit van deze zorg is.

Nivel Zorgregistraties eerste lijn wordt uitgevoerd door het Nivel met financiering van het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport. Een uitgebreide beschrijving van het project vindt u op onze website.

Het rapport dat voor u ligt bevat een selectie van de gegevens gepubliceerd op de website, namelijk de tabellen over de zorg voor patiënten door de huisarts in het kalenderjaar 2017. Trendcijfers worden (indien beschikbaar) gegeven over de periode 2011-2017. Voor cijfers over andere disciplines, cijfers over multidisciplinaire zorg en cijfers over specifieke aandoeningen verwijzen we u naar de website. Het is ook mogelijk een specifieke gegevensaanvraag te doen via www.nivel.nl/nl/NZR/gegevens-aanvragen.

Wij danken de deelnemende zorgverleners voor hun inzet en het aanleveren van gegevens.

De auteurs

Inhoud

Disclaimer	3
Voorwoord	4
Kernpunten	6
Introductie	7
Methode	8
Kenmerken van ingeschreven patiënten	12
Omvang zorggebruik	13
Gezondheidsproblemen	19
Voorgeschreven geneesmiddelen	21
Verwijzingen naar de tweedelij	27
Bijlage: tabellen jaarcijfers 2011-2017 zijn te vinden in een apart document	

Kernpunten

- Dit rapport bevat cijfers over het zorggebruik van 1,7 miljoen patiënten, ingeschreven bij ongeveer 420 huisartsenpraktijken.
- 78% van de ingeschreven patiënten had in 2017 één of meer gedeclareerde contacten met de huisarts
- Patiënten hadden in 2017 gemiddeld 4,4 keer contact met de huisartsenpraktijk. Voor kinderen in de leeftijdscategorie 5-17 jaar werden gemiddeld de minste contacten per jaar gedeclareerd, namelijk 2,3; in de oudste leeftijdscategorie (85 jaar en ouder) waren dat er het meest, namelijk gemiddeld 13,3.
- Het totaal aantal gedeclareerde contacten is in 2017 heel licht gedaald ten opzichte van vorig jaar. Het aantal lange consulten en telefonische consulten is daarentegen duidelijk toegenomen in de afgelopen vijf jaar.
- Zo'n 16% van de patiënten in de huisartsenpraktijk krijgt tenminste één keer per jaar een maagzuurremmer voorgeschreven. Dit is daarmee, net als in eerdere jaren, het meest voorgeschreven geneesmiddel bij de huisarts in 2017.
- De dalende trend in het percentage patiënten dat een antibioticum kreeg voorgeschreven (17,7%) zet verder door.
- In 2017 waren er 303 verwijzingen per 1.000 ingeschreven patiënten naar een medisch specialist. De meeste tweedelijns verwijzingen gingen naar het specialisme oogheelkunde (32 per 1000 patiënten), gevolgd door orthopedie, KNO-heelkunde en dermatologie.

Introductie

Voor de meeste gezondheidsproblemen is de huisartsenpraktijk nog altijd de eerste plek waar men aanklopt voor professionele hulp. Voor het raadplegen van specialistische hulp is meestal een verwijzing van een huisarts nodig, hierdoor heeft de huisarts een poortwachter functie. Bijna iedere Nederlander staat ingeschreven bij een huisartsenpraktijk (inschrijving op naam).

In Nederland zijn ongeveer 5000 huisartsenpraktijken. In toenemende mate zijn dat meermanspraktijken en gezondheidscentra. De solistisch werkende huisarts komt steeds minder vaak voor. De beroepenregistratie van het Nivel laat zien welke trends er nog meer zijn in het aanbod aan huisartsenzorg ([cijfers uit de beroepenregistratie van het Nivel](#)).

Bijna alle huisartsen houden hun medische dossiers elektronisch bij. Daarin staan gegevens over gezondheidsproblemen, contacten, voorgeschreven geneesmiddelen, en uitslagen van diagnostische tests. Deze gegevens vormen de basis voor de hier gepresenteerde cijfers.

De cijfers in dit rapport gaan over het rapportagejaar 2017 en zijn gebaseerd op gegevens uit ongeveer 420 huisartsenpraktijken met in totaal ongeveer 1,7 miljoen ingeschreven patiënten. Het gerapporteerde aantal patiënten en praktijken kan per analyse verschillen. Ongeveer 40 huisartsenpraktijken verzamelen aanvullende gegevens die in de routine-registraties ontbreken. De informatie over deze gezondheidsproblemen, gebeurtenissen en verrichtingen in de huisartsenpraktijk staat in het onderdeel [Aanvullende gegevens Peilstations](#).

Doel van het rapport

Dit rapport geeft inzicht in de populatie die in de huisartsenpraktijken staan ingeschreven, de personen die de huisarts bezoeken en de door de huisarts geleverde zorg aan deze personen.

Vraagstellingen

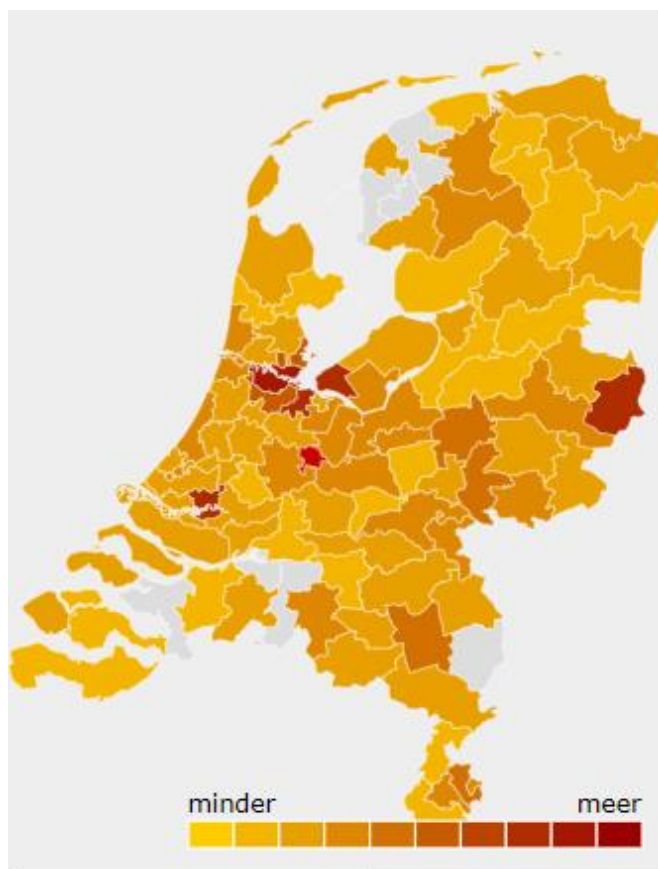
1. Wat zijn kenmerken van patiënten die staan ingeschreven in de huisartsenpraktijk?
2. Wat is de omvang van het zorggebruik van patiënten in 2017 en wat is hiervan de trend over de jaren 2011-2017 wat betreft:
  - aantallen en type contacten met de huisartsenpraktijk, uitgesplitst naar o.a. leeftijd;
  - aantallen en aard van geneesmiddelen die worden voorgeschreven, aan wie en voor welke indicatie;
  - aantallen patiënten verwezen naar de tweedelij, naar welke specialismen en voor welke indicatie in de jaren 2014-2017.

In het rapport zal allereerst worden toegelicht hoe de gegevensverzameling tot stand komt en zal de representativiteit van de gegevens besproken worden. Vervolgens zullen kenmerken van de ingeschreven patiënten en de verschillende onderdelen van huisartsenzorg toegelicht worden.

Methode

Omvang gegevensverzameling en geografische spreiding

In 2017 zijn er in het kader van Nivel Zorgregistraties eerste lijn in totaal gegevens verzameld in ongeveer 500 huisartspraktijken. Er vinden kwaliteitscontroles plaats op correctheid en volledigheid van deze verzamelde gegevens waarna analyses uitgevoerd worden. Als gevolg van de kwaliteitschecks wordt er gerapporteerd over gegevens uit ongeveer 420 praktijken met 1,7 miljoen ingeschreven patiënten. Het gerapporteerde aantal patiënten en praktijken kan per analyse verschillen. Het onderstaand kaartje laat de geografische spreiding zien van de deelnemende huisartsenpraktijken (figuur 1).

Figuur 1 Geografische spreiding aantal deelnemende huisartsenpraktijken, 2017*

* hoe roder hoe meer deelnemende huisartsenpraktijken in een regio (ongewogen voor de landelijke spreiding)

Representativiteit

De patiënten uit praktijken die deelnemen aan Nivel Zorgregistraties vormen een goede afspiegeling van de Nederlandse populatie. Qua type huisartsenpraktijk is er een oververtegenwoordiging van groepspraktijken, en een ondervertegenwoordiging van solo praktijken (tabel 1). (<http://www.nivel.nl/beroepen-in-de-gezondheidszorg>). Praktijken in niet stedelijke en matig stedelijke gebieden zijn enigszins oververtegenwoordigd, praktijken in sterk stedelijke gebieden zijn iets ondervertegenwoordigd. Zoals te zien in tabel 2 en 3 komt de leeftijds- en geslachtsverdeling van alle bij Nivel Zorgregistratie ingeschreven patiënten overeen met die van de Nederlandse populatie.

Tabel 1 Kenmerken van huisartsenpraktijken die deelnemen aan Nivel Zorgregistraties eerste lijn, en van alle huisartsenpraktijken in Nederland, naar type praktijk en urbanisatiegraad, 2017

Characteristics of GP practices participating in Nivel Primary care database and all GP practices in the Netherlands according to practice type and urbanisation level, 2017

in %	Nederland	Nivel Zorgregistraties
Type praktijk:		
Solo praktijk	34,1	24,0
Duo praktijk	42,5	38,3
Groepspraktijk	23,4	37,7
Stedelijkheid:		
zeer sterk stedelijke gebieden	24,4	22,1
sterk stedelijke gebieden	29,6	25,9
matig stedelijke gebieden	16,4	20,9
weinig stedelijke gebieden	20,6	18,1
niet stedelijke gebieden	9,0	13,1

© Nivel Zorgregistraties eerste lijn

Tabel 2 Demografische kenmerken van de populatie ingeschreven in huisartsenpraktijken die deelnemen aan Nivel Zorgregistraties eerste lijn, en van de totale Nederlandse bevolking, 2017

Demographic characteristics of the patient population listed in GP practices participating in Nivel Primary care database and of the total Dutch population, 2017

in %	Nederland	Nivel Zorgregistraties
Totaal aantal personen	17.081.508	1.713.009
Geslacht:		
mannen	49,6	49,5
vrouwen	50,4	50,5
Leeftijdscategorie:		
0 t/m 4 jaar	5,1	4,3
5 t/m 17 jaar	14,8	15,1
18 t/m 44 jaar	33,3	32,7
45 t/m 64 jaar	28,2	29,2
65 t/m 74 jaar	10,7	10,9
75 t/m 84 jaar	5,7	5,7
85 jaar en ouder	2,1	2,1

© Nivel Zorgregistraties eerste lijn

Tabel 3 Aantal patiënten ingeschreven bij huisartsenpraktijken die deelnemen aan Nivel Zorgregistraties eerste lijn, naar leeftijd, 2017

Number of patients registered in GP practices participating in Nivel Primary Care Database, by age, 2017

	Mannen	Vrouwen	Totaal
Leeftijdscategorie			
0 t/m 4 jaar	38.111	35.836	73.950
5 t/m 17 jaar	133.171	126.295	259.466
18 t/m 44 jaar	278.100	281.364	559.464
45 t/m 64 jaar	249.171	251.203	500.381
65 t/m 74 jaar	91.908	94.150	186.058
75 t/m 84 jaar	44.298	53.787	98.085
85 jaar en ouder	12.423	23.180	35.604
Totaal	847.181	865.816	1.713.009

© Nivel Zorgregistraties eerste lijn

Aard van de gegevens

De gegevens die voor Nivel Zorgregistraties eerste lijn worden verzameld zijn gegevens die iedere huisarts routinematig, als onderdeel van het zorgproces, vastlegt in zijn elektronisch medisch dossier

- Contacten en verrichtingen zoals gedeclareerd bij zorgverzekeraars
- Gepresenteerde gezondheidsproblemen in de vorm van de door de huisarts gestelde diagnose ([ICPC code](#))
- Voorgeschreven geneesmiddelen met bijbehorende diagnose
- Verwijzingen naar de tweede lijn (incl. verwijdiscipline) en bijbehorende diagnose (verwijsindicatie)
- Laboratoriumuitslagen en andere z.g. meetwaarden
- Patiëntkenmerken: vier cijfers van postcode van het woonadres; geboortejaar; geslacht

Voor meer informatie hierover zie de [Specificatie gegevensverzameling](#)

Berekening van de cijfers

De gerapporteerde cijfers van de huisartsenzorg worden voor ieder onderdeel op dezelfde manier berekend. De cijfers over het aantal contacten, verwijzingen, aantal geneesmiddelen en gezondheidsproblemen worden berekend ten opzichte van het aantal ingeschreven patiënten in de huisartsenpraktijk. Dit cijfer is gebaseerd op het (deel van het) jaar waarin de patiënt is ingeschreven in de huisartsenpraktijk.

Vergelijkbaarheid van gegevens

Deelnemers aan Nivel Zorgregistraties maken gebruik van verschillende softwarepakketten. De volgende softwarepakketten zijn vertegenwoordigd binnen Nivel Zorgregistraties:

- [MicroHIS](#)
- [Medicom](#)
- [Promedico ASP](#)
- [OmniHIS](#)
- [Mira](#)

Het Nivel stelt extractiespecificaties op voor de softwareleveranciers, waarin staat welke gegevens gewenst zijn. De softwareleveranciers vervaardigen vervolgens de extractie-programmatuur en de gegevens komen via een Trusted Third Party bij het Nivel Binnen. Het vergelijkbaar maken van gegevens (semantische integratie) uit de verschillende gegevensbronnen vindt bij het Nivel plaats.

Kwaliteitscontrole

De gegevens van de deelnemende huisartsenpraktijken zijn niet altijd correct en volledig. Het Nivel checkt de volledigheid en correctheid van de gegevens op een aantal punten alvorens deze te gebruiken voor analyses en rapportage. Gegevens van sommige huisartsenpraktijken kunnen niet voor alle analyses worden gebruikt en worden derhalve uit bepaalde analyses weggelaten; hierdoor kan het voorkomen dat de resultaten voor verschillende onderdelen niet altijd gebaseerd zijn op hetzelfde aantal praktijken en ingeschreven patiënten.

Kenmerken van ingeschreven patiënten

Het percentage vrouwen dat in 2017 stond ingeschreven in de huisartsenpraktijk is vrijwel gelijk aan het percentage mannen. De gemiddelde leeftijd van de ingeschreven patiënten was 42 jaar. Geheel in lijn met de demografische ontwikkelingen zien we een lichte daling van het percentage kinderen en een lichte stijging van het percentage ouderen door de jaren heen. Ongeveer een derde deel van de patiënten van de huisartsenpraktijk was tussen de 18 en 44 jaar oud. Meer over representativiteit kunt u vinden in de [methoden](#) paragraaf.

Tabel 4 Demografische kenmerken van ingeschreven patiënten in de huisartsenpraktijk in 2017

Demographic features of registered patients in general practice in 2017

in %	2017
Geslacht:	
Man	49,5
Vrouw	50,5
Leeftijdscategorie:	
0 t/m 4 jaar	4,3
5 t/m 17 jaar	15,1
18 t/m 44 jaar	32,7
45 t/m 64 jaar	29,2
65 t/m 74 jaar	10,9
75 t/m 84 jaar	5,7
85 jaar en ouder	2,1
Gemiddelde leeftijd	41,4

© Nivel Zorgregistraties eerste lijn

Omvang zorggebruik

Wat valt op?

- Ruim driekwart (78%) van de patiënten die staan ingeschreven bij een huisarts had in 2017 contact met de huisartsenpraktijk.
- Bij de huisartsen ingeschreven patiënten hadden in 2017 gemiddeld 4,4 keer contact met de huisartsenpraktijk; patiënten van 85 jaar en ouder het vaakst (13 keer) en kinderen van 5-17 jaar het minst vaak (2 keer).
- Het zorggebruik van patiënten is in de periode 2011-2017 nauwelijks veranderd. Sinds 2014 steeg het gemiddeld aantal gedeclareerde contacten per patiënt licht. In 2017 is dit aantal weer licht gedaald.

In 2015 is de bekostigingssystematiek van de huisartsenzorg veranderd. Vanaf januari 2015 is de bekostiging van huisartsenzorg en multidisciplinaire zorg samengebracht in één model met drie segmenten. Ieder segment heeft zijn eigen kenmerk:

- Segment 1: basisvoorziening huisartsenzorg
- Segment 2: programmatische multidisciplinaire zorg
- Segment 3: resultaatbeloning en zorgvernieuwing

Voor meer informatie hierover zie website van de [Nederlandse Zorgautoriteit](#).

Het totale zorggebruik van de huisarts omvat bovengenoemde drie segmenten. Voor de verschillende onderdelen van de rapportage over het zorggebruik wordt telkens aangegeven binnen welk segment deze valt.

De cijfers in dit hoofdstuk geven het zorggebruik binnen de basisvoorziening van de huisartsenzorg en de M&I verrichtingen weer.

Aantal patiënten met minimaal één contact met de huisartsenpraktijk

Segment 1

In 2017 had 78% van alle ingeschreven patiënten minimaal één gedeclareerd contact met de huisartsenpraktijk (tabel 5). Dit betreft zowel contact met de huisarts als contact met de praktijkondersteuner GGZ. Dit percentage is in de afgelopen jaren nagenoeg gelijk gebleven.

Tabel 5 Percentage ingeschreven patiënten met één of meerdere contacten met de huisartsenpraktijk per jaar naar leeftijdsgroep, 2011-2017

Percentage of registered patients with one or more contacts with the practice per year by age group, 2011-2017

in %	Jaar						
	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Leeftijdscategorie:							
0 t/m 4 jaar	77,6	80,5	81,8	79,6	81,5	82,0	80,9
5 t/m 17 jaar	70,1	68,9	69,2	69,2	70,0	71,0	69,9
18 t/m 44 jaar	73,6	72,6	73,2	72,4	73,1	73,6	73,4
45 t/m 64 jaar	80,0	79,0	78,5	77,7	78,7	78,8	78,5
65 t/m 74 jaar	88,1	87,5	85,7	85,2	86,2	86,2	86,2
75 t/m 84 jaar	93,0	93,0	92,1	91,1	92,2	92,1	92,1
85 jaar en ouder	94,6	94,8	94,2	93,5	94,7	94,9	95,1
Totaal	77,7	77,1	77,3	76,5	77,6	78,1	77,6

© Nivel Zorgregistraties eerste lijn

Segment 2

Het gemiddeld aantal contactmomenten uit de integraal bekostigde zorg (ketenzorg uit segment 2) zijn in de berekeningen voor dit rapport en het berekenen voor de cijfers van de website van Nivel Zorgregistraties niet meegenomen.

Aard van de contacten met de huisartsenpraktijk

In 2017 werden per ingeschreven patiënt gemiddeld 4,4 contacten met de huisartsenpraktijk gedeclareerd voor segment 1 en segment 3. Dit zijn contacten met de huisarts of praktijkondersteuner GGZ en modernisering en innovatie (M&I) verrichtingen. Ouderen hebben vaker contact met de huisartsenpraktijk dan jongeren. Voor kinderen (5-17 jaar) werden gemiddeld ruim twee contacten per jaar gedeclareerd, in de oudste leeftijdscategorie waren dat er gemiddeld 13 (tabel 6). Van alle typen contacten zijn korte en telefonische consulten de meest voorkomende vormen van contact. In 2017 was ongeveer de helft van alle contacten een kort consult en 28% een telefonisch consult (tabel 6).

Contacten die plaatsvonden in het kader van integraal bekostigde zorg (ketenzorg uit segment 2) zijn in deze cijfers niet meegeteld.

De zorg voor patiënten met een veelvoorkomende aandoening wordt [elders](#) op de website beschreven.

Tabel 6 Aantal contacten met de huisarts en praktijkondersteuner GGZ per 1000 ingeschreven patiënten in segment 1 en 3 naar type contact en leeftijdsgroep, 2017

Number of consultations with the general practitioner and practice nurse mental health by type of consultation and age group for financing segment 1 and 3 per 1000 registered patients, 2017

	0-4 jaar	5-17 jaar	18-44 jaar	45-64 jaar	65-74 jaar	75-84 jaar	85 jaar en ouder	Totaal
Segment 1:								
Consult kort*	2.340,3	1.468,2	1.732,3	2.113,1	2.786,9	3.504,1	3.145,5	2.075,2
Consult lang	225,1	262,1	665,3	855,4	965,7	1.180,8	965,0	709,1
Visite kort*	14,3	2,2	10,7	29,3	126,0	510,3	1.936,4	96,2
Visite lang	2,7	1,6	7,7	32,4	120,7	435,3	1.428,3	80,1
Telefonisch consult	874,5	535,5	1.005,4	1.183,1	1.628,4	2.664,0	4.714,9	1.220,2
Vaccinatie	0,1	0,7	5,0	5,0	4,3	4,7	4,9	4,0
E-mailconsult	8,8	8,8	35,3	43,3	41,1	32,5	60,6	33,5
Segment 3:								
M&I verrichting	9,7	31,8	94,7	186,5	336,5	546,4	1.032,4	179,9
Totaal	3.475,3	2.311,0	3.557,7	4.449,7	6.010,5	8.878,3	13.288,9	4.399,2

*Een kort consult/visite duurt maximaal 20 minuten, een lang consult/visite duurt langer dan 20 minuten conform de [tarievenlijst huisartsenzorg](#) van de Nederlandse Zorgautoriteit

© Nivel Zorgregistraties eerste lijn

Over de jaren 2011-2017 is er een toename van het aantal lange consulten. Het aantal lange visites is na een toename tot 2015 weer aan het dalen. Na 2014 is er een afname van het aantal M&I verrichtingen per 1000 ingeschreven patiënten. Een verklaring hiervoor is de nieuwe bekostiging voor huisartsenzorg die in 2015 ingevoerd is. Hierbij is een deel van de M&I verrichtingen onder het eerste segment komen te vallen en een deel is vervallen en wordt nu gedeclareerd als (lang) consult of visite en daarom nu als consult meegeteld.

De stijging in de afgelopen jaren in het aantal e-mail consulten zet zich door tot 34 e-mail consulten per 1000 ingeschreven patiënten in 2017. Hierdoor lijkt de opmars van het email consult door te zetten, al betreft het nog steeds een klein aandeel in de totale huisartsenzorg (nog geen 1% van alle contacten). Het aantal korte consulten was sinds 2013 vrijwel stabiel maar is in 2017 licht gedaald. Het aantal korte visites daalt licht over de jaren (tabel 7).

Tabel 7 Aantal contacten met de huisarts en praktijkondersteuner GGZ per 1000 patiënten in segment 1 en 3 per jaar naar type contact, 2011-2017

Number of consultations with the general practitioner and practice nurse mental health for financing segment 1 and 3 per year by type of consultation per 1000 registered patients, 2011-2017

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Segment 1:							
Consult kort*	2.298,1	2.185,9	2.153,7	2.121,5	2.152,4	2.152,6	2.075,2
Consult lang	485,3	489,3	504,4	569,4	655,4	677,9	709,1
Visite kort*	133,0	133,1	124,8	113,0	113,0	107,1	96,2
Visite lang	74,9	80,7	77,6	81,1	99,9	87,5	80,1
Telefonisch consult	1.070,0	1.072,8	1.096,9	1.069,4	1.147,0	1.207,6	1.220,2
Vaccinatie	1,8	1,8	1,5	1,6	1,8	1,4	4,0
E-mailconsult	6,9	8,1	11,3	16,6	20,9	28,1	33,5
Segment 3:							
M&I verrichting	216,2	226,0	216,1	213,0	181,6	186,3	179,9
Totaal	4.286,2	4.197,7	4.186,3	4.185,8	4.372,7	4.449,3	4.399,2

*Een kort consult/visite duurt maximaal 20 minuten, een lang consult/visite duurt langer dan 20 minuten conform de [tarievenlijst huisartsenzorg](#) van de Nederlandse Zorgautoriteit

© Nivel Zorgregistraties eerste lijn

Modernisering & Innovatie: aantal verrichtingen

M&I verrichtingen zijn verrichtingen die plaatsvinden in de huisartsenpraktijk en die tot 2015 via een apart tarief bekostigd werden, met als doel modernisering en innovatie te stimuleren. Sinds 2015 valt dit onderdeel van het zorggebruik deels onder segment 1 met een vast tarief en deels onder segment 3 met een vrij tarief.

In 2015 is een begin gemaakt met het afbouwen van het aantal M&I verrichtingen. In 2016 worden van de M&I verrichtingen er 22 in segment 3 bekostigd middels een vrij tarief. Elf M&I verrichtingen worden als aparte prestatie middels een vast tarief bekostigd in segment 1. De overige M&I verrichtingen worden als lang consult/visite in rekening gebracht en worden daarmee niet meer als M&I verrichting geregistreerd. Voor meer informatie hierover zie de [beleidsveranderingen](#) van de Nederlandse Zorgautoriteit en [de tarieven en prestaties huisartsenzorg voor 2017](#).

In 2017 declareerden huisartsen gemiddeld 180 M&I-verrichtingen per 1000 ingeschreven patiënten. Voor vrouwen worden meer M&I-verrichtingen gedeclareerd dan voor mannen. In tabel 8 ziet u de gedeclareerde M&I verrichtingen in 2017.

Tabel 8 : Aantal en en percentage gedeclareerde M&I-verrichtingen per 1000 ingeschreven patiënten naar geslacht, 2017

Number and percentage declared M&I services by gender per 1000 registered patients, 2017

	Seg- ment	Man	%	Vrouw	%	Totaal	%
M&I verrichting							
Chirurgie	1	30,9	20,0%	36,1	17,6 %	33,5	18,6 %
Intensieve zorg, visite, dag	1	24,6	15,9%	30,2	14,7 %	27,4	15,2 %
Therapeutische injectie (Cyriax)	1	14,0	9,1%	24,5	12,0 %	19,3	10,7 %
ECG-diagnostiek (ECG maken, interpreteren en bespreken met patiënt)	3	17,9	11,6%	20,5	10,0 %	19,2	10,7 %
Longfunctiemeting (= spirometrie)	3	15,2	9,8%	19,3	9,4 %	17,3	9,6 %
Bloeddrukmeting gedurende 24-uur, hypertensiemeting	3	13,6	8,8%	14,5	7,1 %	14,1	7,8 %
IUD inbrengen- Implanteren c.q. verwijderen implanonstaafje	1	0,0	0,0%	14,1	6,9 %	7,1	3,9 %
Diagnostiek met behulp van Doppler	3	5,4	3,5%	5,3	2,6 %	5,4	3,0 %
Polyfarmacie	3	4,5	2,9%	6,1	3,0 %	5,3	2,9 %
Diabetes begeleiding per jaar	3	4,3	2,8%	4,2	2,1 %	4,3	2,4 %
Gestructureerde huisartsenzorg in verzorgingshuis	3	2,1	1,4%	5,5	2,7 %	3,8	2,1 %
Cognitieve functietest (MMSE)	3	2,7	1,8%	3,8	1,9 %	3,3	1,8 %
Ambulante compressietherapie bij ulcus cruris	1	3,0	1,9%	3,5	1,7 %	3,3	1,8 %
Gestructureerde huisartsenzorg in de maatschappelijke opvang	3	2,4	1,6%	2,2	1,1 %	2,3	1,3 %
Spleetlamponderzoek	3	1,9	1,2%	2,2	1,1 %	2,0	1,1 %
Diabetes instellen op insuline	3	2,1	1,4%	2,0	1,0 %	2,0	1,1 %
Teledermatologie	3	1,6	1,0%	1,9	0,9 %	1,7	0,9 %
Intensieve zorg, ANW visite	1	1,3	0,8%	1,3	0,6 %	1,3	0,7 %
Audiometrie	3	1,1	0,7%	1,2	0,6 %	1,2	0,7 %
Hartritmestoornissen	3	<1	<0,1	1,7	0,8 %	1,2	0,7 %
Module Abdominale echografie	3	<1	<0,1	1,4	0,7 %	1,0	0,6 %
Oogboring	1	1,0	0,7%	<1	<0,1	<1	<0,1
Totaal		151,6	100%	201,5	100%	176,0	100%

© Nivel Zorgregistraties eerste lijn

Gezondheidsproblemen

In 2017 hadden de meeste contacten in segment 1 in de huisartsenpraktijk betrekking op patiënten met hypertensie zonder orgaanbeschadiging (2,9%), urineweginfecties (2,6%) en diabetes mellitus (1,9%). Dit zijn de gezondheidsproblemen zoals geregistreerd bij de gedeclareerde contacten met de huisarts of praktijkondersteuner GGZ. De top-5 van gezondheidsproblemen is in de periode 2011-2017 ongewijzigd gebleven.

Er is verschil in gepresenteerde gezondheidsproblemen tussen mannen en vrouwen. In 2017 gingen bij mannen de meeste huisartscontacten over essentiële hypertensie zonder orgaanschade en diabetes mellitus. Bij vrouwen staan urineweginfecties op nummer 1 van meest voorkomende gezondheidsproblemen waarvoor een contact met de huisartsenpraktijk gedeclareerd werd. Dit verschil komt overeen met de jaren ervoor.

Een groot deel van de contacten van patiënten met een gezondheidsprobleem die ook onder de integrale bekostiging vallen (segment 2) wordt niet meer apart gedeclareerd door de huisarts. Hierdoor is bijvoorbeeld het aantal diabetes gerelateerde contacten, zoals in tabel 9 weergegeven, een onderschatting. [Elders](#) op de website wordt hierover gerapporteerd.

Tabel 9 Meest voorkomende gezondheidsproblemen bij contacten met de huisarts of praktijkondersteuner GGZ per 1000 ingeschreven patiënten, 2017*

Most frequent health problems during contacts with the general practitioner or practice nurse mental health per 1000 registered patients, 2017

Totaal		Mannen		Vrouwen							
ICPC	Diagnose	Aantal /1000	%	ICPC	Diagnose	Aantal /1000	%	ICPC	Diagnose	Aantal /1000	%
K86	Essentiële hypertensie zonder orgaanbeschadiging	206	2,9	K86	Essentiële hypertensie zonder orgaanbeschadiging	176	3,0	U71	Cystitis/urine­weginfectie	294	3,7
U71	Cystitis/urine­weginfectie	186	2,6	T90	Diabetes mellitus	141	2,4	K86	Essentiële hypertensie zonder orgaanbeschadiging	231	2,9
T90	Diabetes mellitus	133	1,9	R05	Hoesten	106	1,8	A04	Moeheid/zwakte	140	1,7
R05	Hoesten	118	1,7	R74	Acute infectie bovenste luchtwegen	105	1,8	R05	Hoesten	127	1,6
R74	Acute infectie bovenste luchtwegen	112	1,6	H81	Overmatig cerumen	104	1,8	T90	Diabetes mellitus	126	1,6
A04	Moeheid/zwakte	109	1,6	S03	Wratten	77	1,3	R74	Acute infectie bovenste luchtwegen	118	1,5
P76	Overmatig cerumen	91	1,3	A04	Moeheid/zwakte	73	1,2	P76	Depressie	113	1,4
H81	Depressie	91	1,3	S74	Dermatomy­cose(n)	67	1,1	D06	Andere gelokaliseerde buikpijn	87	1,1
S03	Wratten	81	1,1	L99	Andere ziekte(n) bewegingsapparaat	66	1,1	R96	Astma	86	1,1
L99	Astma	75	1,1	P76	Depressie	65	1,1	S03	Wratten	84	1,1
Totaal in top 10		17,1		Totaal in top 10		16,6		Totaal in top 10		17,7	

* Bij 2% van de consulten was de diagnose onbekend.

© Nivel Zorgregistraties eerste lijn

Voorgescreven geneesmiddelen

Wat valt op?

- Ongeveer 90% van de bij de huisarts ingeschreven patiënten van 65 jaar en ouder kreeg in 2017 één of meer geneesmiddelvoorschriften.
- Het percentage patiënten dat een antibioticum kreeg voorgeschreven is in 2017 gedaald ten opzichte van 2015 en 2016.
- Zo'n 17% van de ingeschreven patiënten in de huisartsenpraktijk krijgt tenminste één keer per jaar een maagzuurremmer voorgeschreven. Dit is daarmee, net als in de periode 2011-2016, het meest voorgeschreven geneesmiddel in 2017.

Cijfers over geneesmiddelen die zijn voorgeschreven in de huisartsenpraktijk zijn gebaseerd op codes uit het [Anatomisch Therapeutisch Chemische Classificatiesysteem](#) (ATC), die worden geregistreerd in de huisartsenpraktijk.

Meer informatie

De gegevens over geneesmiddelvoorschriften hebben betrekking op de jaren 2011 t/m 2017. Deze cijfers zijn gebaseerd op gegevens van:

- 2011: 363 huisartsenpraktijken met 1.369.902 ingeschreven patiënten
- 2012: 225 huisartsenpraktijken met 806.011 ingeschreven patiënten
- 2013: 252 huisartsenpraktijken met 986.843 ingeschreven patiënten
- 2014: 391 huisartsenpraktijken met 1.541.902 ingeschreven patiënten
- 2015: 420 huisartsenpraktijken met 1.567.904 ingeschreven patiënten
- 2016: 357 huisartsenpraktijken met 1.385.829 ingeschreven patiënten
- 2017: 422 huisartsenpraktijken met 1.713.009 ingeschreven patiënten

Meer informatie vindt u in de [methoden](#) paragraaf.

Aantal patiënten met 1 of meer geneesmiddelvoorschriften

Het aantal geneesmiddelvoorschriften stijgt naarmate patiënten ouder worden. Ruim de helft van de kinderen in de leeftijd tot 18 jaar, ruim twee derde van de volwassenen tussen 18 en 64 jaar en ruim 90% van de 65-plussers kregen minimaal één voorschrift van de huisarts in 2017 (tabel 10). Dit percentage loopt in de alleroudeste leeftijdsgroep, 85 jaar en ouder, op tot 97%. Het totaal aantal bij de huisarts ingeschreven patiënten dat één of meer voorschriften heeft gekregen is met circa 70% in de jaren 2011 tot 2017 stabiel gebleven. Bij jonge kinderen is dit percentage licht toegenomen in diezelfde periode (tabel 10).

Tabel 10 Percentage patiënten met minimaal één voorschrift bij de huisarts per jaar, naar leeftijdsgroep, 2011-2017

Percentage patients with at least one drug prescription per year, 2011-2017

in %	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Leeftijdscategorie:							
0 t/m 4 jaar	56,9	57,7	58,1	58,8	59,3	59,7	58,2
5 t/m 17 jaar	52,2	50,6	50,3	50,9	50,5	51,4	49,9
18 t/m 44 jaar	66,1	64,8	64,5	64,7	64,9	65,5	64,8
45 t/m 64 jaar	77,2	76,0	76,0	75,1	75,6	75,7	75,5
65 t/m 74 jaar	89,1	88,5	88,5	87,2	88,4	88,4	88,5
75 t/m 84 jaar	94,4	94,5	94,6	93,2	94,5	94,5	94,6
85 jaar en ouder	94,9	95,6	95,5	94,6	95,9	96,6	96,5
Totaal	70,3	69,8	69,7	69,9	70,5	71,1	70,3

© Nivel Zorgregistraties eerste lijn

Voor antibiotica, benzodiazepines, maagmiddelen en cholesterolverlagers is apart berekend aan hoeveel van de ingeschreven patiënten deze voorgeschreven werden in 2011-2017 (tabel 11-14). Afgelopen jaren is er veel aandacht geweest voor het terugdringen van antibioticagebruik. Dit is te zien in het aantal voorschriften tot en met 2014. In 2015 is het percentage patiënten dat een antibioticum kreeg voorgeschreven iets toegenomen, maar in 2016 en 2017 is het weer gedaald. Het percentage patiënten dat een benzodiazepine kreeg voorgeschreven is sinds 2011 iets afgenomen, met name in de groep patiënten van 65 jaar en ouder. Maagzuur remmende middelen maken sinds 2012 geen deel meer uit van het basispakket. Het percentage patiënten dat een maagzuur remmend middel voorgeschreven kregen is in 2012 afgenomen. De afgelopen jaren is het aantal voorschriften voor dit middel toegenomen en zit nu boven het niveau van vóór de verwijdering in het basispakket. Van de patiënten die 75 jaar en ouder zijn heeft de helft een maagzuur remmend middel voorgeschreven gekregen, bij deze groep is de stijging het sterkst. Ook het aantal patiënten dat cholesterolverlagers kreeg voorgeschreven is iets toegenomen. Deze stijging is voornamelijk te zien bij patiënten van 45 jaar en ouder.

Tabel 11 Percentage patiënten met minimaal één voorschrift voor een antibioticum (ATC-code J01) per jaar bij de huisarts, naar leeftijdsgroep, 2011-2017

Percentage patients with at least one antibiotic (ATC-code J01) prescription in general practice, by age group, 2011-2017

in %	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Leeftijdscategorie:							
0 t/m 17 jaar	15,2	14,4	13,8	13,3	13,6	12,8	11,9
18 t/m 44 jaar	17,3	16,8	16,3	16,0	16,3	15,8	15,2
45 t/m 64 jaar	20,0	19,5	19,3	18,4	19,2	18,4	17,9
65 t/m 74 jaar	25,9	25,4	24,5	23,7	25,1	24,0	24,0
75 jaar en ouder	33,0	33,6	33,5	32,3	34,4	32,6	33,0
Totaal	19,3	19,1	18,6	18,2	19,0	18,3	17,7

© Nivel Zorgregistraties eerste lijn

Tabel 12 Percentage patiënten met minimaal één voorschrift van een benzodiazepine (ATC-code N05BA) per jaar bij de huisarts, naar leeftijdsgroep, 2011-2017

Percentage patients with at least one benzodiazepine (ATC-code N05BA) prescription per year in general practice by age group, 2011-2017

in %	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Leeftijdscategorie:							
0 t/m 17 jaar	0,4	0,4	0,4	0,3	0,3	0,3	0,3
18 t/m 44 jaar	3,8	3,6	3,5	3,5	3,5	3,4	3,4
45 t/m 64 jaar	7,7	7,1	7,1	6,8	6,6	6,5	6,4
65 t/m 74 jaar	9,5	9,0	8,7	8,4	8,2	8,1	7,9
75 jaar en ouder	12,0	11,3	11,2	10,7	10,5	10,2	9,7
Totaal	5,2	5,0	4,9	4,9	4,8	4,8	4,7

© Nivel Zorgregistraties eerste lijn

Tabel 13 Percentage patiënten met minimaal één voorschrift van een maagzuur remmend middel (ATC-code A02) per jaar bij de huisarts, naar leeftijdsgroep, 2011-2017

Percentage patients with at least one prescription for a gastric acid inhibitory drug (ATC-code A02) per year, by age group, 2011-2017

in %	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Leeftijdscategorie:							
0 t/m 17 jaar	1,2	1,1	1,1	1,1	1,1	0,9	1,1
18 t/m 44 jaar	8,6	7,6	7,6	7,5	7,5	7,5	7,6
45 t/m 64 jaar	21,2	19,3	19,8	19,7	19,9	20,2	20,2
65 t/m 74 jaar	34,5	32,6	33,7	33,4	34,6	35,6	35,6
75 jaar en ouder	42,6	43,2	46,5	47,4	49,8	51,3	51,5
Totaal	15,0	14,5	15,0	15,5	16,1	16,9	16,5

© Nivel Zorgregistraties eerste lijn

Tabel 14 Percentage patiënten met minimaal één voorschrift van een cholesterolverlager (ATC-code C10A) bij de huisarts per jaar, naar leeftijdsgroep, 2011-2017

Percentage patients with at least one prescription of a cholesterol-lowering drug (ATC-code C10A) per year, by age group, 2011-2017

in %	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Leeftijdscategorie:							
0 t/m 17 jaar	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
18 t/m 44 jaar	1,2	1,2	1,2	1,0	0,9	0,9	0,9
45 t/m 64 jaar	14,4	14,2	14,4	13,6	14,0	14,0	14,4
65 t/m 74 jaar	34,5	34,6	35,5	34,5	36,2	36,7	37,5
75 jaar en ouder	35,2	36,5	37,9	38,1	40,7	41,5	42,8
Totaal	9,7	10,3	10,6	10,8	11,4	12,1	11,9

© Nivel Zorgregistraties eerste lijn

Top-10 geneesmiddelvoorschriften, totaal en naar leeftijd

In 2017 kreeg ruim 16% van de patiënten ingeschreven in een huisartsenpraktijk een maagzuurremmer voorgeschreven. Maagzuurremmers zijn daarmee het meest voorgeschreven middel in de huisartsenpraktijk (tabel 15). Ook in de jaren 2011-2016 waren maagzuurremmers één van de meest voorgeschreven middelen (zie tabellen in de bijlage). Naast maagzuurremmers, staan ook NSAIDs (ontstekingsremmende pijnstillers) en cholesterolverlagers elk jaar in de top-5 van meest voorgeschreven geneesmiddelen (zie ook [Aantal patiënten met één of meer prescripties](#)). Antibiotica zijn iets gedaald naar de 6de plaats. De top 3 is sinds 2012 stabiel.

De top-10 van geneesmiddelvoorschriften is gebaseerd op “niveau 3” van de [ATC-codering](#) (therapeutische/farmacologische subgroep).

Tabel 15 Top-10 van geneesmiddelvoorschriften, 2017

Top-10 of drug prescriptions, 2017

ATC	Omschrijving	% patiënten
A02B	Middelen bij ulcus pepticum en gastro-oesofageale reflux	16,2
M01A	Niet-steroïde anti-inflammatoire en antireumatische midd.	13,2
C10A	Antilipaemica, enkelvoudig	11,9
D07A	Enkelvoudige corticosteroiden	10,4
B01A	Antithrombotica	10,1
J01C	Betalactam-antibiotica, penicillines	9,8
C07A	Beta-blokkers	9,0
R01A	Decongestiva en andere lokale middelen voor nasaal gebruik	9,0
A06A	Laxantia	8,5
R06A	Antihistaminica voor systemisch gebruik	7,7

© Nivel Zorgregistraties eerste lijn

Per leeftijdsgroep is er wel verschil te zien in de meest voorgeschreven geneesmiddelen. Zo worden aan kinderen voornamelijk antibiotica voorgeschreven (tabel 16). Bij jong volwassene staat, zoals kan worden verwacht, hormonale anticonceptiva op nummer 1 van meest voorgeschreven geneesmiddelen. Voor patiënten vanaf 45 jaar maakt deze plaats voor maagzuur remmende middelen en geneesmiddelen voor het hart- en vaatstelsel.

Tabel 16 Top-10 van geneesmiddelvoorschriften naar leeftijdsgroep, 2017

Top-10 of drug prescriptions by age , 2017

0-17 jaar			18-44 jaar			45-64 jaar			65-74 jaar			75+ jaar		
ATC	Omschrijving	%*	ATC	Omschrijving	%*	ATC	Omschrijving	%*	ATC	Omschrijving	%*	ATC	Omschrijving	%*
J01C	Betalactam-antibiotica, penicillines	9,1	G03A	Hormonale anticonceptiva voor systemisch gebruik	17,0	A02B	Middelen bij ulcus pepticum en gastro-oesofageale reflux	19,8	C10A	Antilipaemica, enkelvoudig	37,5	A02B	Middelen bij ulcus pepticum en gastro-oesofageale reflux	51,1
D07A	Enkelvoudige corticosteroiden	8,4	M01A	Niet-steroïde anti-inflammatoire en antireumatische midd.	13,3	M01A	Niet-steroïde anti-inflammatoire en antireumatische midd.	18,8	A02B	Middelen bij ulcus pepticum en gastro-oesofageale reflux	35,2	B01A	Antithrombotica	49,7
R06A	Antihistaminica voor systemisch gebruik	7,4	R01A	Decongestiva en andere lokale middelen voor nasaal gebruik	8,9	C10A	Antilipaemica, enkelvoudig	14,4	B01A	Antithrombotica	28,8	C10A	Antilipaemica, enkelvoudig	42,8
R01A	Decongestiva en andere lokale middelen voor nasaal gebruik	7,0	R06A	Antihistaminica voor systemisch gebruik	8,7	D07A	Enkelvoudige corticosteroiden	10,6	C07A	Beta-blokkers	24,6	C07A	Beta-blokkers	37,9
D02A	Emollientia en protectiva	6,6	D07A	Enkelvoudige corticosteroiden	8,5	R01A	Decongestiva en andere lokale middelen voor nasaal gebruik	10,2	C09A	Ace-remmers	17,6	A06A	Laxantia	25,2
R03A	Sympathicomimetica voor inhalatie	6,2	J01C	Betalactam-antibiotica, penicillines	7,9	J01C	Betalactam-antibiotica, penicillines	9,6	M01A	Niet-steroïde anti-inflammatoire en antireumatische midd.	16,6	C09A	Ace-remmers	23,1
D06A	Antibiotica, lokale	6,1	A02B	Middelen bij ulcus pepticum en gastro-oesofageale reflux	7,2	C07A	Beta-blokkers	9,5	A06A	Laxantia	15,1	A11C	Vitaminen a en d, inclusief combinaties van deze twee	20,1
D01A	Antimycotica, lokale	4,3	R03A	Sympathicomimetica voor inhalatie	5,0	B01A	Antithrombotica	9,4	D07A	Enkelvoudige corticosteroiden	14,1	C08C	Selectieve calciumantagonisten met vnl vasculaire werking	19,8
A06A	Laxantia	4,2	A06A	Laxantia	5,0	N06A	Antidepressiva	8,8	C08C	Selectieve calciumantagonisten met vnl vasculaire werking	14,0	D07A	Enkelvoudige corticosteroiden	17,9
G03A	Hormonale anticonceptiva voor systemisch gebruik	3,9	D01A	Antimycotica, lokale	4,9	R03A	Sympathicomimetica voor inhalatie	8,4	C03A	'low-ceiling' diuretica, thiaziden	12,3	J01C	Betalactam-antibiotica, penicillines	16,6

*percentage patiënten dat het geneesmiddel voorgeschreven krijgt

© Nivel Zorgregistraties eerste lijn

Indicaties voor geneesmiddelvoorschriften naar leeftijd

In de tabel hieronder ziet u per leeftijdsgroep de meest voorkomende gezondheidsproblemen waarvoor een geneesmiddelen werd voorgeschreven in 2017 opgesplitst naar leeftijd. Voor patiënten in de leeftijdsgroep van 45 jaar en ouder staan geneesmiddelen voor hoge bloeddruk op nummer 1 (tabel 17). Ook medicatie voor diabetes wordt aan veel patiënten in deze leeftijdsgroep voorgeschreven. Bij jongeren worden logischerwijs voor andere indicaties geneesmiddelen voorgeschreven. Bij 0-17 jarigen staan geneesmiddelen voor eczeem en hooikoorts bovenaan, bij 18 tot 45 jarigen anticonceptie- en hooikoortsmiddelen. Door de jaren heen is de top 2 heel stabiel voor alle leeftijdsgroepen. Alleen astma bij 0-17 jarigen is van de top drie in 2011-2014 gezakt naar de tiende plaats vanaf 2015.

Meer informatie

Om de cijfers hieronder te berekenen hebben wij huisartsenpraktijken geselecteerd die voldoende diagnoses bij prescripties registreren. In totaal was bij 67% van de prescripties een diagnose geregistreerd.

Tabel 17 Meest frequent voorkomende indicaties voor een geneesmiddelvoorschrift naar leeftijdsgroep (% van ingeschreven patiënten), 2017

Most frequent indications for which drugs are prescribed by age group (% of registered patients), 2017

0-17 jaar		18-44 jaar		45-64 jaar		65-74 jaar		75+ jaar		
ICPC	Omschrijving	%* ICPC	Omschrijving	%* ICPC	Omschrijving	%* ICPC	Omschrijving	%* ICPC	Omschrijving	%*
S87	Constitutioneel eczeem	4,2 W11	Anticonceptie: orale anticonceptie	7,6 K86	Essentiële hypertensie zonder orgaanbeschadiging	10,8 K86	Essentiële hypertensie zonder orgaanbeschadiging	24,8 K86	Essentiële hypertensie zonder orgaanbeschadiging	29,7
R97	Hooikoorts/allergische rhinitis	3,5 R97	Hooikoorts/allergische rhinitis	5,5 T90	Diabetes mellitus type 2	5,1 T90	Diabetes mellitus type 2	12,8 T90	Diabetes mellitus type 2	16,9
S84	Impetigo/impetiginisatie	3,4 U71	Cystitis/urinewegsinfectie	2,6 R97	Hooikoorts/allergische rhinitis	4,2 T93	Hypercholesterolemie	7,1 K78	Boezemfibrilleren/-fladderen	10,3
H71	Otitis media acuta/myringitis	3,0 S88	Contact eczeem/ander eczeem	2,4 R05	Hoesten	3,8 R05	Hoesten	5,3 U71	Cystitis/urinewegsinfectie	9,1
R74	Acute infectie bovenste luchtwegen	2,4 R96	Astma	2,3 S88	Contact eczeem/ander eczeem	3,2 R95	Emfyseem/COPD	5,2 D12	Obstipatie	8,5
D12	Obstipatie	2,3 R05	Hoesten	2,2 R96	Astma	3,1 U71	Cystitis/urinewegsinfectie	4,9 R95	Emfyseem/COPD	6,8
W11	Anticonceptie: orale anticonceptie	2,3 S74	Dermatomybose(n)	1,8 U71	Cystitis/urinewegsinfectie	3,0 D02	Maagpijn	4,5 P06	Slapeloosheid/andere slaapstoornis	6,4
R05	Hoesten	1,8 S87	Constitutioneel eczeem	1,8 D02	Maagpijn	2,9 S88	Contact eczeem/ander eczeem	4,2 T93	Hypercholesterolemie	6,4
S88	Contact eczeem/ander eczeem	1,8 W12	Anticonceptie: IUD	1,7 T93	Hypercholesterolemie	2,8 K78	Boezemfibrilleren/-fladderen	4,0 T91	Vitamedeficiëntie	5,9
R96	Astma	1,5 R74	Acute infectie bovenste luchtwegen	1,3 P76	Depressie	2,8 T86	Hypothyreoïdie/myxoedeem	3,8 R05	Hoesten	5,9

*percentage patiënten dat het geneesmiddel voorgeschreven krijgt

© Nivel Zorgregistraties eerste lijn

Verwijzingen naar de tweedelij

In 2017 zijn, per 1000 ingeschreven patiënten, 303 verwijzingen uitgeschreven voor een medisch specialist (tabel 18). Er worden meer vrouwen dan mannen verwezen naar een medisch specialist. Dit verschil is met name zichtbaar in de leeftijdsgroep van 18-64 jaar. De meeste verwijzingen, bij zowel mannen als vrouwen, zijn uitgeschreven voor patiënten van 75 jaar en ouder (figuur 2).

Tabel 18 Aantal verwijzingen van de huisarts naar de medisch specialist (per 1000 ingeschreven patiënten*) per jaar, 2014-2017

Number of referrals from general practice to medical specialists (per 1000 registered patients) per year, 2014-2017

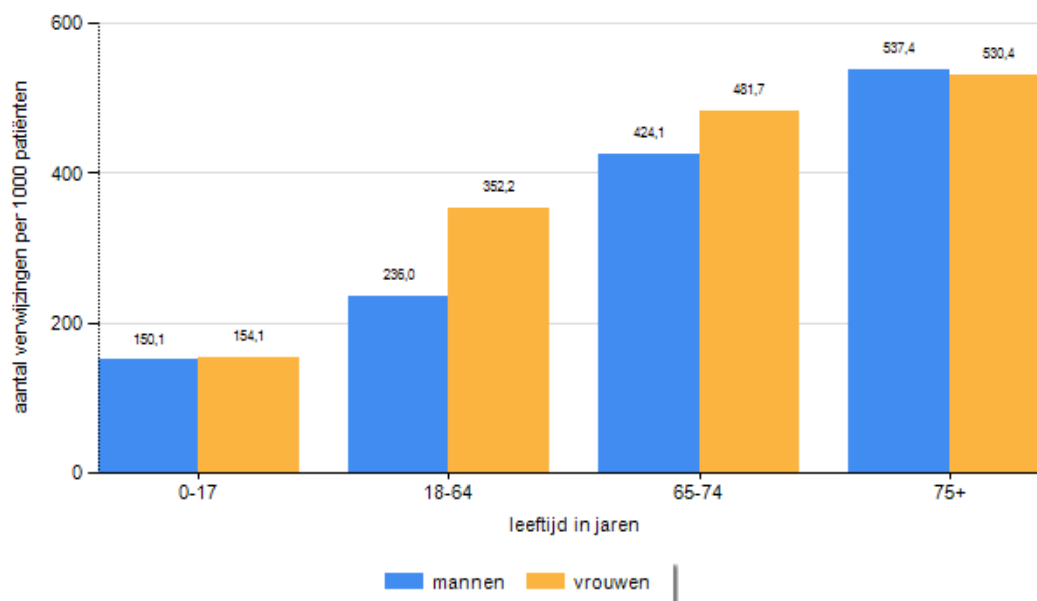
in %	2014	2015	2016	2017
Geslacht:				
mannen	242,8	251,8	261,9	259,9
vrouwen	316,8	332,6	344,5	345,6
Leeftijdscategorie:				
0 t/m 17 jaar	150,8	163,7	167,5	152,1
18 t/m 64 jaar	267,0	277,5	287,4	294,5
65 t/m 74 jaar	432,8	437,0	447,3	453,2
75 jaar en ouder	492,0	518,1	524,5	533,4
Totaal	279,9	292,6	303,6	303,3

* Per 1000 ingeschreven patiënten in de betreffende categorie

© Nivel Zorgregistraties eerste lijn

Figuur 2 Aantal verwijzingen van de huisarts naar de medisch specialist, naar geslacht en leeftijdsgroep (per 1000 ingeschreven patiënten), 2017

Number of referrals from general practice to medical specialists by gender and age group (per 1000 registered patients), 2017

Verwijzingen per specialisme

De meeste verwijzingen vonden in 2017 plaats naar oogheelkunde, orthopedie, KNO-heelkunde en dermatologie. Bij de meeste van de 25 specialismen is tussen 2014 en 2017 een stijging te zien in het aantal verwezen patiënten. Het aantal verwijzingen is stabiel in vergelijking met vorig jaar.

De verwijzingen voor psychiatrie omvatten zowel verwijzingen naar de basis GGZ als naar de gespecialiseerde GGZ.

Verder lezen

In de factsheet [‘Gevolgen invoering Basis GGZ voor de psychische en sociale hulpvraag in de huisartsenpraktijk’](#) en de factsheet [‘De psychische en sociale hulpvraag van volwassenen in de huisartsenpraktijk van 2010-2015’](#) wordt meer informatie gegeven over de behandeling van mensen met psychische klachten in de huisartspraktijk.

Tabel 19 Aantal verwijzingen van de huisarts naar de medisch specialist (per 1000 ingeschreven patiënten) per jaar, 2014-2017

Number of referrals from general practice to medical specialists per year (per 1000 registered patients) , 2014-2017

Specialisme	2014	2015	2016	2017
Oogheelkunde	33,3	33,0	33,0	31,8
Orthopedie	30,2	32,2	32,4	30,9
KNO-heelkunde	28,7	31,7	31,4	30,8
Dermatologie	27,2	30,2	31,3	30,2
Heelkunde	23,2	24,9	25,6	25,1
Neurologie	22,3	22,6	23,6	23,1
Gynaecologie/verloskunde	17,1	17,1	17,8	18,8
Psychiatrie	14,1	13,1	14,6	17,1
Interne geneeskunde	13,5	14,4	15,5	15,4
Cardiologie	12,8	13,7	14,6	15,0
Urologie	11,4	11,6	12,0	11,6
Plastische chirurgie	8,2	7,6	8,3	9,6
Maag-darm-leverziekten	8,6	8,5	8,4	9,3
Kindergeneeskunde	7,6	8,9	9,3	8,6
Longziekten	6,9	7,3	8,0	7,7
Reumatologie	4,7	5,0	5,4	5,2
Revalidatiegeneeskunde	2,3	2,2	2,3	2,8
Geriatricie	2,2	2,5	2,7	2,7
Anaesthesiologie	1,9	2,1	2,3	2,3
Mondziekten en kaakchirurgie	1,5	1,6	1,8	1,7
Sportgeneeskunde	0,9	0,9	1,5	1,6
Klinische genetica	0,8	0,7	0,8	0,9
Allergologie	0,4	0,7	0,8	0,9
Multidisciplinaire en speciale poli	0,1	0,2	0,1	0,1
Medische psychologie	0,0	0,0	0,0	0,1
Totaal	280,0	293,0	303,5	303,3

© Nivel Zorgregistraties eerste lijn

Indicaties voor verwijzingen

In de tabellen 20 t/m 23 worden de top-5 indicaties weergegeven voor de vier specialismen waarnaar in 2017 het meest verwezen is, namelijk oogheelkunde, orthopedie, KNO-heelkunde en dermatologie.

Tabel 20 Top-5 indicaties (ICPC code) voor verwijzingen naar oogheelkunde, 2017*

Top-5 indications (ICPC code) for referrals to ophthalmology, 2017

ICPC	Diagnose	% verwijzingen
F05	Andere visussymptomen/-klachten	25,0
F92	Staar	14,7
F91	Refractie afwijking	9,9
F04	Mouches volantes/flitsen/flikkeringen	5,7
F99	Andere ziekte oog/adnexen	4,6
% in top 5:		60,0

* % van verwijzingen met bekende indicatie

© Nivel Zorgregistraties eerste lijn

Tabel 21 Top-5 indicaties (ICPC code) voor verwijzingen naar orthopedie, 2017*

Top-5 indications (ICPC code) for referrals to orthopaedics, 2017

ICPC	Diagnose	% verwijzingen
L15	Knie symptomen/klachten	22,9
L08	Schouder symptomen/klachten	9,0
L90	Gonartrose	7,7
L17	Voet/teen symptomen/klachten	5,9
L89	Coxartrose	5,2
% in top 5:		50,6

* % van verwijzingen met bekende indicatie

© Nivel Zorgregistraties eerste lijn

Tabel 22 Top-5 indicaties (ICPC code) voor verwijzingen naar KNO-heelkunde, 2017*

Top-5 indications (ICPC code) for referrals to ENT-surgery, 2017

ICPC	Diagnose	% verwijzingen
H02	Gehoorklachten	10,5
H86	Doofheid/slechthorendheid	5,7
R21	Symptomen/klachten keel	5,4
H03	Oorsuizen/tinnitus	4,6
R04	Andere problemen ademhaling	4,2
% in top 5:		30,5

* % van verwijzingen met bekende indicatie

© Nivel Zorgregistraties eerste lijn

Tabel 23 Top-5 indicaties (ICPC code) voor verwijzingen naar **dermatologie**, 2017*

Top-5 indications (ICPC code) for referrals to **dermatology**, 2017

ICPC	Diagnose	% verwijzingen
S99	Andere ziekte huid/subcutis	9,8
S82	Naevus/moedervlek	9,5
S77	Maligniteit huid/subcutis	7,8
S88	Contact eczeem/ander eczeem	6,2
K95	Varices benen	5,7
% in top 5:		39,0

* % van verwijzingen met bekende indicatie

© Nivel Zorgregistraties eerste lijn

Meer informatie

De cijfers zijn gebaseerd op verwijsgegevens van huisartsenpraktijken die gebruik maken van [ZorgDomein](#) bij verwijzingen en op gegevens over praktijkpopulaties.

2014: 78 huisartspraktijken met 322.121 ingeschreven patiënten.

2015: 108 huisartspraktijken met 422.533 ingeschreven patiënten.

2016: 95 huisartspraktijken met 367.571 ingeschreven patiënten.

2017: 140 huisartspraktijken met 580.449 ingeschreven patiënten.

Meer informatie over de methoden staat in de [Verantwoording](#).

Verder lezen

Onderstaande artikelen en rapporten geven meer informatie over verwijzingen.

Artikel: [‘Het belang van goede verwijsinformatie’](#)

Rapport: [‘Substitutiepotentieel tussen eerste- en tweedelijnszorg’](#)

Artikel: [‘Increased cost sharing and changes in noncompliance with specialty referrals in The Netherlands.’](#)

Artikel: [‘Hoe goed volgen patiënten een verwijzing naar de specialist op?’](#)

Artikel: [‘Compliance with referrals to medical specialist care: patient and general practice determinants. A cross-sectional study.’](#)